Vezi și ultima față — De cerut pentru răspândire

M. DELBENDE

Catechism de Morală Raționalistă

Intemeeată pe Legile Naturei

DIN FRANȚUZEȘTE

DE

OLGA IONESCU

Cu un cuvânt de P. MUȘOIU

Biblioteca REVISTEI IDEEI
28, Strada Fîntînei, 28
BUCUREȘTI

Lei 10.—

De consultat pentru mai deplină edificare:

M. DESHUMBERT

MORALA INTEMEEATA PE LEGILE NATUREI

Traducere de OLGA IONESCU

Revăzută de P. MUŞOIU

După a şasea ediţie franceză. Cu adăogiri inedite

Lei 40.—

HAN RYNER

MIC MANUAL INDIVIDUALIST

EVOLUŢIEA SUBSTANŢEI

de AUGUSTE BOYER

Formarea pămîntului. — Obîrşiea şi evoluţiea Vieţei.
Obîrşiea şi evoluţiea Omului.

—

MECANICA CEREASCA. — EMBRIOGENIE.
PALEONTOLOGIE. — PREISTORIE. — SOCIOLOGIE.
în romîneşte de P. MUŞOIU

Lei 10.—

DESPRE INDATORIRILE FEMEILOR

ŞI

DESPRE CELE MAI NIMERITE MIJLOACE
CARI LE-AR PUTEA ASIGURA FERICIREA

Alcătuită în limba franceză de d-na Gatti de Gamond
Revăzută de P. MUŞOIU

Lei 100.—

NOU APĂRUTĂ:

Emile de Saint-Auban

Istoria Socială la Palatul Justiţiei

PLEDOARII FILOSOFICE
în romîneşte de P. MUŞOIU

Lei 40.—

Cererile se fac la Biblioteca „Revistei Ideei":
28, Str. Fluerului — Bucureşti

Vezi şi ultima faţă — **De cerut pentru răspândire**

145
C. I. Sassu Braila A845-573

M. DELBENDE

Catechism de Morală Raţionalistă

Intemeeată pe Legile Naturei

DIN FRANŢUZEŞTE

DE

OLGA IONESCU

Cu un cuvânt de P. MUŞOIU

Biblioteca REVISTEI IDEEI
28, Strada Fluerului, 28
BUCUREŞTI

De dorit achitarea

Au putut să fie şi pot fi încă prejudecăţi cari să suspecteze buna credinţă sau chiar buna chibzuinţă a celor ce-şi cam uită interesele proprii, cum se înţeleg aceste interese'n de obşte, şi se străduesc, potrivit înclinărilor şi convingerei lor, să răspândească în lume un pic de lumină şi poate o viziune asupra unui viitor mai ferice.

Cât de îndreptăţite sunt aceste prejudecăţi se poate vedea scrutând activitatea celor ce s'au devotat şi până acuma binelui public. Vom vedea că, mai ales în haosul şi neorânduiala lumei de azi, această activitate, desfăşurată adesea cu jertfe mari, numai neroditoare n'a fost, nici lipsită de rost.

Şi atunci să dispară, odată pentru totdeauna, urma de suspiciune ce mai dăinueşte ici-colo şi mai copleşeşte măcar pe unii, faţă de idealiştii sau de vizionarii de orice nuanţă. Limba poate la unii, terminologia, poate li-i diferită, năzuinţa însă li-i totdeauna înălţătoare. Cu atât mai mult, de aceea, să se ţină seamă de ea.

Cât se atinge de traducătoarea acestei lucrări, care mai are la activ, tălmăcite, în colaborare şi revăzute, un şir de foarte valoroase lucrări, apare aici, aproximativ, *în toată independenţa stilului şi ortografului său.*

P. MUŞOIU

1 Iulie 1925, Bucureşti.

Noi nu trăim decât prin armonia generală a faptelor noastre cu Legile Naturei.

M. DESHUMBERT.

Trebuie de ştiut că o credinţă întipărită în timpul celor dintâi ani ai vieţei, când creerul e încă impresionabil, pare a dobândi aproape natura unui instinct. Instinctul însă e caracterizat prin aceea că ne supunem lui independent de raţiune.

DARWIN.

PREFAŢA

Folosul unui catechism raţionalist, care să înlocuiască catechismele cari deformează minţile tinere, e vădit pentru toţi cei emancipaţi de dogme şi cari au cât de cât idee de psihologie. A face însă un atare catechism de morală nu-i lucru lesne. Pentrucă, într'adevăr, nu mai e vorba de-a afirma în numele unui Atotputernic „judecător", trebuie de dat motive, de adus dovezi că un act e bun, că altul e rău.

Toată recunoştinţa mea Domnului Deshumbert, care a scris cartea sa: „Morala întemeiată pe Legile Naturei", în care e atât de limpede desfăşurată evoluţia naturală a fiinţelor către ceeace se poate numi hotărît: Binele. Catechismul acesta s'a inspirat mult din asemenea carte. Cu toate nedesăvârşirile sale, fie ca el să ajute la formarea unei generaţii libere, nobile, fericite...

M. DELBENDE.

CAPITOLE

I. — Baza Moralei.

II. — Datoriile noastre.

III. — Câteva puncte suplimentare.

IV. — Drepturile noastre.

V. — Conştiinţa.

VI. — Voinţa.

VII. — Sancţiunile.

VIII. — Despre Căsătorie.

IX. — Despre Moarte

Catechism de Morală Raţionalistă

BAZA MORALEI

1. — *Ce este Morala?*

Morala este ştiinţa care ne arată cum trebuie să fie purtarea noastră, pentru a face Binele şi a înlătura Răul.

2. — *Ce trebuie să se înţeleagă prin Ştiinţă?*

Prin *Ştiinţă* trebuie să se înţeleagă totalul de cunoştinţi rezultate din observaţia cu răbdare făcută, a numeroase experienţe. Bună-oară *Astronomia* e ştiinţa care tratează despre astre. *Biologia*, ştiinţa care tratează despre proprietăţile corpurilor vieţuitoare. Şi aşa mai departe.

3. — *Pe ce se întemeiază Ştiinţa Moralei?*

Ca şi toate celelalte ştiinţi, Ştiinţa Moralei se întemeiază pe cunoaşterea legilor Naturei.

4. — *Ce trebuie să se înţeleagă prin Natură?*

Prin *Natură* trebuie să se înţeleagă *totalitatea* fiinţelor şi a lucrurilor. Natura este aşa dar întregul Univers. Natura e Tot-ce-există.

5. — *Ce se înţelege prin Legile Naturei?*

Prin *Legile Naturei* se înţelege fenomenele cari se produc totdeauna şi în acelaş chip ori de câte ori împrejurările sunt *aceleaşi: „Aceleaşi cauze produc totdeauna aceleaşi efecte"*.

6. — *Cum putem cunoaşte Legile Naturei?*

Legile Naturei le putem cunoaşte studiind, cu ajutorul metodei ştiinţifice experimentale, natura şi fenomenele cari se manifestează în ea.

7. — *Cari sunt Legile Naturei cari ne interesează înainte de toate?*

Legile Naturei cari ne interesează înainte de toate sunt *Legile Vieţei,* pentrucă fiinţi vieţuitoare suntem.

8. — *Cari sunt Ştiinţele cari studiază Legile Vieţei?*

Ştiinţele cari studiază legile vieţei sunt mai cu seamă: *Biologia; Fiziologia* cu funcţiile organice prin cari se manifestează viaţa; *Psihologia,* cu facultăţile mintale; *Istoria naturală.* Toate ştiinţele însă contribuesc la cunoaşterea *Vieţei:* Chimia, Fizica, şi altele.

9. — *Când a apărut Viaţa?*

Viaţa a apărut când au îngăduit împrejurările, când temperatura a fost prielnică. Viaţa a apărut în Ocean sub formă de mici celule vegetale plutitoare.

10. — *Cum s'a ivit Viaţa?*

Când atmosfera caldă a Pământului era supraîncărcată de vapori de apă, de gaz carbonic şi de electricitate, carbonul, azotul, oxigenul şi hidrogenul, cari existau de mai înainte, se combinară în chip deosebit şi alcătuiră substanţa „vieţuitoare" numită *protoplasmă.* Viaţa s'a ivit aşa dar dintr'un mediu *neorganic,* cu alte cuvinte fără de viaţă.

Intr'adevăr nici o linie bine lămurită nu desparte natura neorganică de fiinţele vieţuitoare. Un fir metalic, supus unui curent electric, se comportă întocmai ca un muşchiu: o lamă de oţel, supusă unei forţe care o întinde până aproape s'o rupă, lăsată liberă, trimete molecule cari se grupează în punctul subţiat pentru a-l întări: ca şi oasele. Tot aşa îşi vindecă rănile şi cristalele când sunt cufundate într'un lichid nutritor. O pătură subţire de metal topit, răspândită pe o suprafaţă rece, formează celule cu „nucleu", ceeace, până de curând, se credea c'ar alcătui trăsătura caracteristică a celulelor vieţuitoare. In sfârşit de multe ori e aneVoe a se face deosebire între un mineral şi un vegetal de organizaţie inferioară, de pildă coralii.

Cât se atinge de întâmpinarea că protoplasma e cu totul deosebită de corpurile cari o compun, e destul să amintim că apa se deosebeşte şi ea, cu totul, în aspectul şi'n proprietăţile sale, de oxigenul şi de hidrogenul cari o compun.

11. *Ce caracterizează Viaţa?*

1. *Asimilarea,* cu alte cuvinte absorbirea de diferite substanţe luate din mediu, pe cari planta sau animalul le transformă în alte substanţe asemănătoare cu substanţele proprii. Aşa se face că o capră transformă iarba pe care o mănâncă în substanţe asemănătoare cu substanţele cari-i compun muşchii, sângele, laptele. Şi aşa mai departe.

2. *Reproducerea,* care asigură viaţa speciei.

12. — *Cum se explică diversitatea Fiinţelor cari populează Pământul?*

Această diversitate se explică prin *Evoluţie,* ale cărei legi ne explică dezvoltarea şi schimbarea fiinţelor.

13. — *Care este cauza cea mai însemnată a Evoluţiei?*

Această cauză e dorinţa puternică pe care o are orice fiinţă vieţuitoare, dela cea mai mică până la cea mai mare, de-a dăinui. De acolea, nevoea de *a se adapta* mediului şi împrejurărilor schimbătoare: *Lamarck* din Franţa, *Darwin* din Anglia, *de Vries* din Olanda, tus-trei au formulat legile Evoluţiei.

14. — *Omul face oare parte din Natură?*

Natura fiind Tot-ce-există, omul neapărat că face parte din Natură, fiind supus ca atare legilor ei. El face parte din Natură ca şi toate celelalte fiinţi. Omul e cel din urmă produs al evoluţiei pe planeta noastră.

15. — *Omul este oare precum s'a zis: Regele Universului?*

Pe alte milioane de planete vor fi fiind fiinţi cu mult mai dezvoltate decât noi, condiţiile fiind acolo poate cu mult mai prielnice, de pildă mai multă lumină şi mai multă căldură.

16. — *Ce este „Lupta pentru Viaţă?"*

Prin „lupta pentru viaţă", se înţălege îndeobşte triumful forţei brutale. Un studiu mai adânc ne arată însă că dacă forţa brutală există în Natură, Natura *favorizează* mai cu samă dezvoltarea *inteligenţei* şi dezvoltarea *morală*.

17. — *Cum purcede Morala din Viaţă?*

Firește. Pentrucă toate fiinţele vieţuitoare, ca să trăiască, şi ca să trăiască *mai mult* şi *mai bine*, au trebuit să îndeplinească anumite acte, să manifesteze anumite tendinţi, bună oară:

Activitate, muncă, stăruinţă, curaj, prevedere, răbdare, cari îngăduiesc de a găsi hrană, de a se apăra de speciile vrăjmaşe, de a birui greutăţile.

Dreptatea, care îngădue dezvoltarea fiecărei fiinţi.

Ajutorul mutual, cooperaţia, bunătatea, cari ajută la dezvoltarea individului şi a indivizilor.

Iubirea maternă şi *paternă*, fără de care copiii n'ar fi putut trăi.

Altruismul, sau preocuparea, îngrijirea de alţii.

Sacrificiul, sau devotamentul pentru alţii.

A fost o evoluţie a sentimentelor, după cum a fost o evoluţie a organelor. Aşa se face că altruismul în istoria moralei, înlocuieşte puţin câte puţin egoismul; altruismul se întinde dela familie la trib, dela trib la naţie sau patrie, dela patrie la omenire, dela omenire la tot ce vieţueşte.

18. *Dacă Morala purcede din Viaţă, vegetalele şi animalele sunt oare morale?*

Aşa ar fi să fie, deoarece am văzut că anumite acte morale sunt neapărate vieţei. Un act moral rămâne moral, chiar dacă acesta e făcut instinctiv. Mama, care în chip instinctiv, fără să stee să se gândească, îşi riscă viaţa pentru copilul său, lucrează în chip moral. Vegetalele şi animalele pot şi ele să lucreze în chip moral.

19. — *Ce acte morale găsim la Vegetale?*

Munca, la rădăcină şi frunze.

Stăruinţa, la rădăcină.

Cooperaţia: diferitele părţi lucrează pentru binele plantei sau al copacului: flori micuţe ca romoniţele, aşezate icicolo pe aceiaş tulpină, se grupează ca să atragă mai sigur insectele cari le ajută fertilizarea.

Prevederea: toamna, plantele cu bulbi îmmagazinează hrana de care se vor servi în primăvară.

Iubirea maternă: grija şi sacrificiile plantei pentru seminţele ei.

Sacrificiul: căderea frunzelor toamna; frunzele mor pentru ca arborele, mai de samă decât ele, să poată trăi mai departe.

20. — *Ce acte morale găsim la animale?*

Toate actele pe cari le găsim la vegetale, îndeplinite poate mai cu conştiinţă. Viaţa insectelor, a păsărilor, şi a altor vieţuitoare, ne dă îmbelşugate pilde. Animalele domestice ducând însă o viaţă artificială, fără să aibă nevoe nici a-şi căuta hrana, nici a se apăra de vrăjmaşi, nici a-şi apăra puii, sunt mai puţin morale decât cele din libertate. Intr'adevăr, neputându-şi exercita în chip normal nici una din facultăţile lor, însuşirile lor morale se atrofiază din lipsa de exerciţiu.

DATORIILE NOASTRE

21. — *Ce însuşiri trebuie mai cu samă să dezvoltăm şi să practicăm?*

Mai cu samă:

1. Curăţenia;
2. Iubirea adevărului;
3. Sinceritatea;
4. Dreptatea;
5. Cinstea;
6. Bunătatea;
7. Mărinimia;
8. Ajutorul mutual;
9. Cooperaţia, unirea cu-n scop anumit;
10. Respectul de sine;
11. Sobrietatea sau cumpătarea;
12. Stăpânirea de sine, cu alte cuvinte voinţa;
13. Iubirea muncei;
14. Prevederea;
15. Atenţia;
16. Stăruinţa;
17. Răbdarea;
18. Voioşia;
19. Păstrarea voioşiei;
20. Modestia şi simplitatea;
21. Ingăduinţa;
22. Respectul libertăţei altuia;
23. Supunerea;
24. Hotărîrea;
25. Cuviinţa;
26. Recunoştinţa;
27. Iubirea datoriei.

22. — *Pentruce e necesară Curăţenia?*

Curăţenia e necesară pentrucă ea e cea dintâi condiţie a bunei noastre stări fizice şi pentrucă buna funcţionare a corpului nostru are o fericită înrâurire asupra dezvoltărei noastre intelectuale şi morale. Ceva mai mult, o fiinţă murdară e respingătoare şi ajunge o stingherală, dacă nu o primejdie, pentru alţii.

23. — *Pentruce trebuie dezvoltată Iubirea Adevărului?*

Iubirea Adevărului trebuie dezvoltată pentrucă adevărul, pe care numai ştiinţa îl poate descoperi cu certitudine, e frumos: pentrucă el ne întăreşte judecata, ne deschide inima, ajută la dezvoltarea individului şi a grupurilor: pentrucă adevărul este universal şi ajută cu chipul acesta la unirea tuturor oamenilor.

24. — *Pentruce trebuie să fim Sinceri?*

Sinceritatea e adevărul în lucrurile mici din viaţa de toate zilele. Niciodată nu trebuie de spus minciună. Minciuna arată o lipsă de curaj moral, o lipsă de inimă când minciuna aduce altuia vătămare: ea aduce negreşit vătămare celui ce minte, înjosindu-i fiinţa morală şi făcând ca nimeni să nu creadă în spusele sale.

A fi sincer nu înseamnă că trebuie să spui lucruri necuviincioase sau să faci observaţii neplăcute. Cu toate astea dacă cineva e silit să spuie un lucru neplăcut, trebuie să aibă grijă de-a alege nişte vorbe cari să îndulcească lovitura şi de-a adăuga câteva cuvinte drăguţe. Să nu se uite că în cazul acesta scopul nu e de-a face să sufere ci de a corecta persoana, arătându-i-se greşala în care a căzut.

25. — *Pentruce trebuie să fim drepţi?*

Trebuie să fim drepţi pentrucă dreptatea e o condiţie de siguranţă pentru fiecare individ; pentrucă fiecare are acelaş drept ca şi noi să trăiască, să stăpânească bunurile dobândite

în chip cinstit, să se dezvolte cât mai mult cu putință. A ponegri, a fura, a favoriza, a profita de slăbiciunea altuia, sunt prin urmare niște acte de nedreptate, cari nasc dușmănie, dorința de răzbunare, și câte altele.

26. — *Pentruce trebuie să fim Cinstiți?*

Pentrucă, furtul, *sub orice formă, este nedrept.* Și e lesne de închipuit starea unei societăți în care fiecare ar căuta necontenit să-și însușească prin forță sau prin viclenie bunul vecinului său. Asemenea societate n'ar dăinui multă vreme din pricina desbinărei ce s'ar naște în curând printre membrii săi.

27. — *Pentruce trebuie să fim Buni?*

Pentrucă bunătatea alină necazul și sporește fericirea. Vom fi buni față de toți cei slabi, față de copii, față de bolnavi, față de neputincioși. De asemenea vom fi buni față de animale și față de tot ce are viață, ca plantele, căci tot ce trăiește e, ca și noi, simțitor la durere.

Vom fi buni *în judecata noastră asupra altora.* Să nu uităm că nu putem ști ceea ce am fi făcut chiar noi în aceleași împrejurări, cu un temperament asemănător. Bunătatea vine prin urmare de îndulcește dreptatea și adesea, prin încurajarea pe care o dă, ea îngăduie individului de a se corecta și de a se perfecționa.

Trebuie să fim buni, nu numai în lucrurile de samă, ci și în relațiile obișnuite ale vieței: de pildă nici o imputare de prisos, cu atât mai mult nici o împunsătură, pentrucă niciodată nu trebuie să sporim pe lume durerea, supărarea, întristarea, și niciodată descurajare.

Vădit că bunătatea nu înseamnă slăbiciune, ci *simțul inteligență.*

28. — *Pentruce trebuie să fim Mărinimoși?*

Pentrucă mărinimia purcede și din dreptate și din bunătate.

Dacă soarta ne-a fost milostivă e drept să dăm prisosul nostru, celor cari, în urma unor împrejurări nenorocite, sunt săraci sau bolnavi. Și e bine să fim mărinimoși la cuget și la vorbă, să iertăm din inimă, să nu sporim nenorocirea unui vrăjmaș prin cuvinte jignitoare.

29. — *Pentruce trebuie să practicăm Ajutorul Mutual și Cooperarea?*

Pentrucă noi nu putem trăi fără de ajutorul altora și ar fi nedrept să nu ajutăm la rândul nostru pe cei cari ne ajută.

Într'ajutorarea încurajează: cooperarea ușurează greutățile și ne sporește puterea; în sfârșit cooperarea leagă și mai mult între sine pe membrii societăței.

30. — *Pentruce trebuie să avem Respectul de Sine?*

Trebuie să avem respectul de sine, al demnității personale, cum s'ar chema, după cum avem respect pentru un lucru frumos. Noi suntem o manifestare a vieței; a ne vătăma ființa, a ne-o împiedica în minunatele sale posibilități de dezvoltare armonioasă, e o crimă față de viață și față de noi înșine.

Niciodată nu vom face ceva josnic, niciodată ceva care să poată atrage dreapta dezaprobare a altora. Nu ne vom expune înrâuririlor vătămătoare, într'un cuvânt nu ne vom îngădui niciodată să facem ceea ce-ar putea aduce vătămare sănătăței noastre, creerului nostru, inimei noastre.

31. — *Pentruce trebuie să fim Sobri sau Cumpătați?*

Pentrucă orice abuz e rău pentru sănătate, pentrucă abuzul scade inteligența și energia morală, făcându-ne cu chipul acesta inferiori nouă-înșine. Abuzurile sunt deci împotriva demnității personale. De aceea ne vom feri de alcool, de tutun, și de tot ce tinde să ne slăbească puterile fizice, intelectuale, morale.

32. — *Pentruce e necesară Stăpânirea de Sine?*

Dacă nu putem să ne cârmuim pe noi-înşine, negreşit că nu vom putea înfrunta restriştile, nenorocirile cari vor putea să dea peste noi. Vom fi nişte năbădăioşi în nestare de-a ne îndrepta fără şovăire către un scop: nişte zvânturaţi în nestare de a isprăvi o lucrare mai lungă şi mai anevoioasă. Vom fi frunză căzută pe care vântul o poartă încotro vrea. *A fi stăpân pe sine e adevărata, singura libertate.*

33. — *Pentruce trebuie să muncim?*

Activitatea e o condiţie de viaţă: munca e activitatea disciplinată, organizată. Munca ne dezvoltă şi ne îngăduie să ajutăm pe semenii noştri; lenea ne atrofiază creerul şi muşchii. A munci, a fi folositori, e o datorie faţă de noi-înşine, faţă de alţii, faţă de Viaţă.

A munci este de asemeni şi o *Cinste* şi totdeauna vom face munca noastră, manuală sau intelectuală, plăcută sau plictisitoare, temeinic şi cât mai bine, din iubire pentru viaţă, din spirit de dreptate faţă de alţii, ca şi din demnitate personală.

34. — *Pentruce trebuie să fim Prevăzători?*

Trebuie să fim prevăzători ca să nu fim o povară pentru alţii, ca să putem ajuta pe cei ce-ar avea nevoie de ajutor.

35. — *Pentruce e nevoie de Atenţie?*

Fără atenţie sau luare aminte nu ne putem îndeplini munca cum se cuvine, iar dezvoltarea noastră intelectuală şi morală rămâne întârziată din pricina asta.

O neglijenţă poate avea apoi urmări grave, ca accidentele de maşini, datorite unei piese neaşezate cum se cuvine.

Să fim dar totdeauna cu toată luare aminte la tot ce facem.

36. — *Pentruce e nevoie de Stăruinţă?*

Pentrucă numai stăruinţa, cu alte cuvinte numai silinţa neîntreruptă ne îngăduie să îndeplinim o sarcină anevoioasă, să ne desăvârşim fiinţa, să dobândim cunoştinţi. Nici o stăruinţă nu rămâne pierdută şi cea mai mică silinţă, mereu reînoită, izbândeşte ori-ce: o picătură de apă, care cade necontenit în acelaş loc, în cele din urmă găureşte piatra cea mai tare.

37. — *Pentrece trebuie să fim Răbdători?*

Sunt mai multe feluri de răbdare:

Răbdarea la aşteptare.

Răbdarea la contraziceri.

Răbdarea la suferinţă, care-i o formă şi a curajului.

In nici un caz nerăbdarea nu foloseşte: dimpotrivă, ea slăbeşte puterile, obosind nervii, aşteptarea pare mai îndelungată, suferinţa mai dureroasă. Nerăbdarea e înrudită de aproape cu mânia, care lucrează ca o otravă asupra organismului.

De altfel la contraziceri este şi drept să asculţi pe contrazicător, pentrucă se poate să ne înşelăm sau ca, contrazicătorul nostru să fie de bună credinţă. In sfârşit, dacă voim să facem ca cineva să ne împărtăşească părerile, un ton liniştit, dar convingător, va face cu mult mai multă impresie decât violenţa care de multe ori întăreşte încăpăţânarea.

38. — *Pentruce trebuie să cultivăm Voioşia?*

Mai întâi pentrucă voioşia are o înrâurire priitoare asupra sănătăţei. De altfel nu se cuvine să sporim tristeţea altora arătându-le o faţă îmbufnată. Aşa dar, cu toate suferinţele fizice, morale, să dăm dovadă de curaj: să ne silim să arătăm o faţă zâmbitoare, să sporim cu chipul acesta câtimea **de fericire a altora şi prin urmare şi a noastră.**

39. — *Pentruce trebuie să căutăm a ne păstra Voioşia?*

Păstrarea Voioşiei arată stăpânire de sine. A fi când trist, când vesel, azi plin de răbdare, mâne plin de furii, e plictisitor şi supărător pentru alţii şi are asupra altora o înrâurire rea.

40. — *Pentruce trebuie să fim Modeşti şi Simpli?*

Pentrucă s'ar putea să ne fălim cu situaţia noastră socială, cu bogăţia noastră, cu ştiinţa noastră.

Toate acestea se datoresc însă mai mult altora decât nouă. Situaţia, bogăţia, s'ar putea să ne fi fost transmise, fără nici o silinţă din partea noastră: sau să fie datorite inteligenţei, energiei, *moştenite dela părinţi.*

A ne făli cu ştiinţa ce avem, e a da dovadă că încă nu ştim deajuns, pentrucă, cu cât cineva învaţă mai mult cu atât îşi dă seama că ştiinţa e nemărginită şi că de-o mare parte habar n'avem. A face paradă de cunoştinţi, însamnă a fi lipsiţi şi de bunătate şi de cuviinţă faţă de cei cari n'au avut acelaş noroc ca noi.

Tot aşa să fim simpli în vorbele şi în gusturile noastre. A face paradă de lux, nu înseamnă numai o lipsă de bun gust, ci şi o lipsă de bunătate şi de dreptate, luxul izvorînd de multe ori din mizeria altora.

41. — *Pentruce trebuie să fim îngăduitori?*

A respecta părerea altora, înseamnă a le recunoaşte libertatea de cugetare. Netoleranţa a pricinuit moartea multor învăţaţi şi mari cugetători. Să nu uităm, Inchiziţia orânduită de Biserica romană, războaiele religioase, atâtea lupte politice, cari au întârziat Progresul cu veacuri.

Toleranţa, negreşit nu înseamnă indiferenţă sau nepăsare, slăbiciune, nici laşitate. Când e vorba de minciuni, de lucruri vătămătoare dezvoltărei fiinţei umane, e de datoria noastră de a lupta *pe faţă* împotriva lor, şi de a lumina minţile.

42. — *Pentruce trebuie să respectăm Libertatea altora?*

N'avem dreptul de-a împiedica pe alţii să se poarte după cum înţeleg, *câtă vreme purtarea lor nu loveşte în dezvoltarea cuiva.* N'avem dreptul de a ponegrì pe alţii. In deobşte ne ocupăm prea mult de afacerile altora şi aproape totdeauna cu scop de a critica, dacă nu aşa din curiozitate.

43. — *Pentruce trebuie să practicăm Supunerea?*

A ne supune înseamnă a urma de bună-voie legile, regulamentele, orânduirile pe cari le recunoaştem ca drepte şi folositoare.

Ne supunem cu plăcere legilor Naturei, regulamentelor grupurilor din cari facem parte: familie, şcoală, societăţi, şi altele. Ne supunem sfaturilor persoanelor cu mai multă experienţă decât noi.

Supunerea face parte din disciplina personală, iar disciplina primită în chip liber şi practicată, contribuie la bunul mers al grupului, la armonia obştească.

44. — *Pentruce trebuie să fim Hotărîţi?*

Când, după o matură cugetare şi cu îndreptăţire, cineva stabileşte un regulament, nişte dispoziţii, trebuie să le urmeze şi să facă să le urmeze şi alţii, neapărat. Legile Naturei sunt neschimbătoare: cele câteva legi stabilite de părinţi bunăoară, vor trebui să fie şi ele neschimbătoare. Hotărîrea impune respectul.

45. — *Pentruce trebuie să fim Cuviincioşi?*

Pentrucă cuviinţa nu-i decât bunătatea în lucrurile mici, şi pentrucă ea ne îngăduie să ne arătăm respectul sau recunoştinţa. Cuviinţa are acelaş efect ca şi uleiul care unge maşinile. Ea înlătură o mulţime de lucruri supărătoare, o mulţime de jigniri din viaţa de toate zilele şi mai cu seamă din viaţa celor cari se trudesc pentru noi.

46. — *Pentruce trebuie să fim Recunoscători?*

Pentrucă recunoştinţa e o datorie de dreptate şi de bunătate faţă de cei cari s'au ocupat de noi, cari ne-au ajutat în viaţă, cari au muncit pentru noi, cari chiar s'au jertfit pentru noi.

47. — *Pentruce trebuie dezvoltată în noi Iubirea Datoriei?*

Pentrucă-i *drept,* nobil şi demn să faci ceeace trebuie.

48. — *După cele spuse, cum putem definì Binele?*

Binele e tot ce contribuie la conservarea şi la sporirea Vieţei. Cu alte cuvinte, la deplina noastră dezvoltare, fizică, intelectuală, morală, socială şi estetică, tot ce contribuie la întrebuinţarea normală a tuturor activităţilor noastre. Pe scurt, *Binele* e tot ce contribuie la dezvoltarea armonioasă a individului şi a grupurilor din cari face parte.

Să nu uităm că întrebuinţarea normală a tuturor activităţilor noastre nu poate avea loc pe deplin, iar dezvoltarea noastră armonioasă n'o putem dobândì decât prin: cooperare, ajutor mutual, unire, simpatie activă pentru toate fiinţele, şi prin dorinţa activă, pururea vie, de a contribuì cât mai mult la cea mai mare dezvoltare a celor mai mulţi, — dorinţă care face ca individul să se devoteze de bună-voie pentru grup, la nevoie.

49. — *Ce-i Răul?*

Dimpotrivă, *Răul* e tot ce împuţinează zădarnic Viaţa, tot ce împiedică cu nechibzuinţă deplina dezvoltare, desfăşurarea armonioasă a individului sau a grupurilor.

CATEVA PUNCTE SUPLIMENTARE

50. — *Ce alcătueşte „Temperamentul"?*

Temperamentul nostru, cu alte cuvinte totalul tendinţilor noastre bune şi rele, ni-i transmis:

1. De strămoşi, prin ereditate.

2. De mediu, prin educaţie, obiceiurile ţărei, climă, şi aşa mai departe.

51. — *Ce-i Ereditatea?*

Cel dintâiu factor care ne alcătueşte temperamentul fizic, intelectual, moral şi estetic. Legea biologică care face ca bunele şi relele înclinări ale părinţilor, ale bunicilor şi ale străbunicilor mai depărtaţi, să fie transmise copiilor. Ereditatea, pe care şi noi o transmitem, ne sporeşte astfel responsabilitatea.

52. — *Ce-i Solidaritatea?*

Prin solidaritate se înţelege atârnarea mutuală care există între toţi oamenii. Suntem legaţi unii de alţii prin înrâurirea pe care faptele noastre, spusele noastre, scrisele noastre, cată neapărat s'o aibă asupra altora. Omenirea trecută, prezentă şi viitoare alcătueşte un *tot solidar:* noi îndurăm înrâurirea Trecutului cu rătăcirile, cu greşalele, cu virtuţile, cu străduinţele sale. Să luptăm dar, ca înrâurirea noastră să fie totdeauna bună: *cea mai mică silinţă are urmări.* Să luptăm pentru Adevăr, pentru Bine, ca să facem mai bune şi mai fericite generaţia prezentă şi generaţiile viitoare.

53. — *Ce-i un Optimist?*

Optimist e cel care vede partea bună a lucrurilor *şi crede în timpuri mai bune. Pesimistul* e contrarul *optimistului.*

54. — *E bine să fii Optimist?*

Nu-i fără cale să fii Optimist, pentrucă studiul lucrurilor arată cu prisos existenţa Progresului.

Nu-i rău să fii optimist, pentrucă această încredere învigorează, răspândeşte curajul, voioşia şi bucuria. Pesimismul, dimpotrivă, descurajează, sleieşte energia şi împiedică orice silinţă.

Cu toate astea, trebuie să ai curajul şi cinstea de a vedea lucrurile aşa cum sunt, chiar cele rele, ca să lupţi împotriva lor. Optimismul nu trebuie să fie o mulţămire îmbătătoare, ci *certitudinea de a putea îmbunătăţi oamenii şi lucrurile.* Această certitudine care determină *acţiunea,* care aduce un *rezultat,* dă vieţei toată valoarea ce-o are.

55. — *Ce-i „Datoria Strămoşească"?*

„Datoria strămoşească", despre care vorbesc filosofii orientali, e recunoştinţa ce trebuie să avem pentru oamenii din toate timpurile şi din toate ţările, cari au contribuit la Progres. Această *datorie* n'o putem plăti decât contribuind şi noi la progresul fizic, intelectual, moral şi estetic al omenirei.

56. — *Ce-i Patria?*

Patria e ţara în care ne-am născut, în care ne-am primit educaţia, în care am învăţat tradiţiile strămoşilor noştri. De aceea avem datorii faţă de patria noastră: trebuie să ne supunem legilor sale drepte, să muncim pentru ea, făcând-o înfloritoare, nobilă şi frumoasă.

A urî sau a disprețui alte popoare nu înseamnă a fi „patriot", ci mai degrabă un ignorant. Numai asocierea frăţească a tuturor naţiilor va îngădui fiecărei Patrii să ajungă la propăşire şi la o dezvoltare armonioasă.

57. — *Ce trebuie de pus mai presus de Patrie?*

Maipresus de Patrie stă *Omenirea,* care cuprinde toate rasele umane şi toate Naţiile, şi ele unele cu altele solidare. Faţă de Omenire avem aceiaş datorie ca şi faţă de alte grupuri mai mici. Trebuie să lucrăm totdeauna în direcţia Vieţei.

Un act „patriotic" niciodată nu trebuie să vatăme Omenirea. De pildă, noi n'avem dreptul de-a ataca o ţară sub cuvânt de-a o mări pe a noastră.

58. — *E o datorie de a Vota?*

Da, e o datorie de a vota, pentru că-i un mijloc de-a ajuta la progresul grupului. Din nenorocire, rezultatul votului e încă adesea falşificat de prejudecăţi şi de nepricepere. Cu toate astea votul evoluează din ce în ce mai mult spre dreptate şi libertate.

DREPTURILE NOASTRE

59. — *Avem oare noi drepturi?*

Orice fiinţă are netăgăduit *dreptul la Viaţă*, cu alte cuvinte la dezvoltarea deplină şi armonioasă a fiinţei sale. Acest drept presupune firește *pentru toţi* şi *fără deosebire:*

Dreptul la învăţătură.

Dreptul la muncă.

Dreptul la produsul muncei tale sau la echivalentul acestui produs.

Dreptul de a fi liber: libertatea de cugetare, libertatea cuvântului, libertatea de acţiune.

Dreptul la un traiu cum se cade la bătrâneţe.

60. — *Pe ce se sprijină Drepturile noastre?*

Drepturile noastre se sprijină pe *respectul*, pe *iubirea vieţei*, şi pe *dreptate*.

61. — *Ce legătură este între Drept şi Datorie?*

Dreptul şi Datoria sunt strâns legate. Odată născuţi avem dreptul la Viaţă, dar avem şi datoria faţă de Viaţă, de a lucra noi înşine la dezvoltarea noastră armonioasă.

Dreptul altora alcătuieşte şi el o datorie din partea noastră faţă de alţii. Şi noi nu numai că nu trebuie să împiedicăm dezvoltarea altora, *trebuie* chiar să înlesnim această dezvoltare la alţii.

Ceva mai mult, trebuie să avem necontenit în vedere dezvoltarea celor mai mulţi. Iar când dezvoltarea noastră personală, familială sau naţională ar stingheri dezvoltarea *Grupului* mai mare, n'ar fi rău să se deie întâietate dezvoltării acestuia. Aşa dar nici războaie de cucerire, nici nedreptăţi pentru a favoriza pe ai noştri. Această renunţare va contribui dealtminteri oricum la dezvoltarea noastră personală, sporindu-ne voinţa, bucuria devotamentului: iar buna-starea armonioasă a grupului se va răsfrânge asupra părţior.

62. — *Avem oare noi dreptul la Fericire?*

Nu putem zice deloc că avem dreptul la fericire, Fericirea nefiind decât un *rezultat* datorit armoniei ce există între actele noastre şi cele ale altor grupuri. Natura fiind grupul suprem de cari atârnă toate celelalte grupuri, e de dorit să lucrăm în armonie cu Legile Naturei, cari ne arată ce e Frumos, ce e Bine. Făcând astfel noi vom simţi toată Fericirea pe care poate s'o simtă organismul nostru.

63. — *Care-i atunci Scopul nostru de căpetenie în Viaţă?*

Studiul Vieţei ne arată că individul trăieşte pentru a se dezvolta pe sine, Viaţa avându-şi scopul în sine-însăşi, pentru a fi *folositor* grupărei din care face parte: familie, şcoală, societăţi de gimnastică şi de sport, sat, oraş, Naţie, Omenire. Grupul reacţionând asupra Individului, cu cât va fi mai desăvârşit grupul, cu atât individul va putea să se dezvolte mai liber.

64. — *Cum putem fi folositori grupurilor din cari facem parte?*

Dezvoltându-ne pe noi înşine şi ajutând grupurile să trăiască mereu *mai mult* şi *mai bine:* luptând împotriva minciunei, a nedreptăţei, a cruzimei sub toate formele, faţă de animale, cât şi faţă de oameni.

CONŞTIINŢA

65. — *Ce se înţălege prin „Conştiinţă"?*

Cuvântul conştiinţă se întrebuinţează pentru a desemna:

1. *Cunoştinţa* lucrurilor: care-i *conştiinţa fiziologică sau filosofică.*

2. Acel „glas lăuntric" care ne aprobă sau dezaprobă purtarea: care-i *conştiinţa morală.*

66. *Conştiinţa Morală este ea oare înfailibilă?*

Nu, pentrucă Conştiinţa morală e alcătuită de ereditate şi mai cu seamă de mediu. Acest „glas lăuntric" nu-i decât un fenomen psihologic datorit comparaţiei mai mult sau mai puţin conştiente a purtărei noastre cu Idealul ce ni s'a dat, cu obiceiurile sociale, cu tradiţiile. Conştiinţa se deosebeşte dar, după indivizi, după rase şi după timpuri.

Conştiinţa trebuie prin urmare să fie călăuzită de Raţiune, să fie luminată de Ştiinţă. Cunoaşterea legilor Vieţei ne dă o cunoştinţă exactă, ştiinţifică, despre ce e Bine, o călăuză sigură pentru purtarea noastră individuală, naţională şi internaţională.

67. *Ce-i oare un caz de Conştiinţă?*

Când linia noastră de purtare nu pare desluşită, avem ceeace se chiamă un caz de conştiinţă, sau, mai bine, *o ciocnire de datorii.*

68. — *In cazul acesta ce ne arată Definiţia Binelui?*

Definiţia Binelui ne arată că ideea precumpănitoare, care trebuie să ne servească de călăuză e următoarea:

1. Să alegem actul care ne va spori dezvoltarea şi care va spori şi dezvoltarea grupului.

2. Să alegem actul care nu va aduce vătămare nici dezvoltărei noastre, nici dezvoltărei grupului.

Fără să uităm că, în caz de conflict, altruismul trebuie să primeze egoismul, grupul fiind mai de samă decât individul. De altminteri să nu uităm că cu cât un grup va fi mai bine organizat, cu atât individul va putea să se dezvolte mai liber şi mai *armonios.*

Negreşit că'n fiecare caz va trebui de cugetat îndelung, pentru a vedea toate înfăţişările actului nostru, pentru a fi siguri c'am ales ceeace e cu adevărat mai prielnic pentru mai multă „VIAŢĂ".

69. — *Ce se înţălege prin examen de Conştiinţă?*

A face un examen de conştiinţă înseamnă a ne analiza purtarea, pentru a vedea mai limpede în noi-înşine şi a ne călăuzi mai bine. A ne face zilnic examenul de conştiinţă e o deprindere minunată. Acest examen trebuie urmat de hotărîrea nestrămutată de a face mai bine în viitor, iar bunele hotărîri trebuiesc îndreptate asupra unor lucruri bine statornicite.

70. — *Ce înseamnă a medita?*

A medita sau a chibzui, înseamnă a gândi adânc la un subiect care ne înalţă cugetarea, care ne face mai tari. De pildă: eternitatea Cosmosului, VIAŢA, solidaritatea, dreptatea, frumuseţile Naturei, datoria strămoşească, moartea, şi aşa mai departe.

71. — *Ce înseamnă „Impărtăşirea"?*

Inseamnă a pune cugetările noastre în armonie fie cu Natura, fie cu Oamenii Mari. Această „împărtăşire" e bună pentrucă ea ajută la desăvârşirea noastră, şi în acelaş timp ne aduce ***seninătatea.***

VOINŢA

72. — *Ce se înţălege prin Liber Arbitru?*

Prin liber arbitru, voinţă arbitrară, se înţălege puterea *absolută* de-a face orice lucru „voim". Doctrina liberului-arbitru face din noi nişte fiinţi cu totul neatârnate din punct de vedere moral.

73. — *Ce se înţălege prin Determinism?*

Determinismul, dimpotrivă, e în legătură cu marea lege *de cauză şi efect*. După partizanii acestei teorii, actele noastre sunt *în întregime* pricinuite de temperamentul nostru moştenit şi de mediul în care ne aflăm. Logiceşte, această teorie desfiinţează orice responsabilitate morală: noi ne supunem fatal acelei tendinţi care are mai multă putere, adică înclinărei celei mai tari.

74. — *Care-i Adevărul?*

Suntem „determinaţi", căci cu drept cuvânt suntem produsul strămoşilor noştri şi al mediului. Cu toate astea, determiniştii pare că n'au ţinut seamă de *persoana umană, produs nou*, cu asimilarea, cu combinările, cu elaborările *noi* ale creerului său. *Faptele dovedesc însă că orice fiinţă normală, care are conştiinţă de sine şi care întrevede o ţintă, are puterea să aleagă dintre nenumăratele sale tendinţi moştenite, dintre numeroasele idei primite, pe cele cari o vor duce la ţintă*, pentrucă se poate ca tendinţele clipei să fie opuse tendinţelor cerute de ţinta ce urmărim.

Această *facultate de alegere* alcătuieşte ceea ce se numeşte voinţă, sau energie morală.

Voinţa e mult influenţată, firesţe, de toate activităţile noastre: sănătate, ideal datorit temperamentului şi mediului. *La rândul său însă, această energie morală ne influenţează şi ea fiinţa.* **Negreşit voinţa nu se opune „determinismului", ci mai degrabă îl complectează.**

Din fericire orice fiinţă normală e înzestrată cu voinţă, voinţă care se dezvoltă prin exerciţiu ca orice facultate.

75. — *Cum se explică mecanismul Voinţei?*

Mecanismul voinţei e strâns legat de mecanismul gândirei. De câte ori cineva cugetă un gând oarecare, celula cerebrală activă îndură o uşoară modificare, se umple cu sânge în paguba celorlalte celule, ajunge prin urmare mai puternică. Această modificare are loc cu atât mai lesne cu cât cugetarea se repetă, până când, cu timpul, această cugetare ajunge obişnuită. In asta stă şi primejdia oricărei rele cugetări: numaidecât are loc deteriorarea fiinţei noastre, pentrucă *orice cugetare, orice imagine mintală, tinde să se înfăptuiască, să se pue în lucrare.*

76. — *Cum putem face o alegere între tendinţile opuse cari ne îmboldesc?*

Depărtându-ne pe dată luarea aminte dela orice gând vătămător, şi asta *gândind la altă-ceva*, la actul pe care-l ştim mai de preferat, evocând imaginile cari ne vor spori dorinţa de-a face bine. Datorită acestui mecanizm, „ispita" va dispărea dela sine.

77. — *Pentruce credinţa în Voinţă e bună?*

Pentrucă această credinţă, îndreptăţită de fapte, ne dă încrederea trebuitoare în noi-înşine de-a birui stavilele şi de-a ajunge la ţinta dorită.

Luarea aminte îndelungată, stăruinţa, stăpânirea de sine, sunt manifestări de-ale Voinţei.

78. — *Ce-i trebueşte unei Voinţi ca să fie statornică?*

Ca să fie statornică, unei Voinţi îi trebueşte un scop înalt, cu alte cuvinte un Ideal, spre care să se îndrepte toate stăruinţele noastre. Idealul nostru suprem trebuie să **fie de-a ajuta VIAŢA, lucrând în direcţia ei.**

SANCȚIUNILE

79. — *Ce trebuie să înțălegem prin Sancțiuni?*

Numim sancțiune totalul pedepselor sau răsplătirilor alipite de călcarea sau de observarea unei legi.

80. — *Câte feluri de sancțiuni sunt?*

Putem deosebi:

1. Sancțiunile naturale.
2. Sancțiunile morale.
3. Sancțiunile legale.
4. Sancțiunile opiniei publice.

81. — *Sancțiunile naturale sunt oare drepte?*

Aceste sancțiuni, cari întăresc sănătatea sau aduc boala ori moartea, cari aduc propășirea sau sărăcirea, *purced neapărat și fatal dintr'un fapt precedent* și nu se aplică cu scopul de-a corija sau de-a răsplăti: *fiecare act are urmările lui naturale.* Cel care urmează legile higienei e sănătos, date celelalte împrejurări. Cel care nu lucrează, nu-și va dezvolta creerul și nu va izbuti în profesia sa. Cel care într'un naufragiu nu va ști să înnoate, fără îndoială că se va înneca, cu toate celelalte calități pe cari ar putea să le aibă. Copilul care va moșteni o constituție slabă, pentrucă tatăl său a fost alcoolic, va îndura urmările neînfrânte ale legei eredității.

Și e bine să fie așa pentrucă, cu chipul acesta, cei mai viguroși ca sănătate, cei mai activi, cei mai inteligenți și cei mai morali în cele din urmă vor înlocui pe cei slabi, fie din punct de vedere al sănătății, al inteligenței sau al moralei. *Și n'are cum să fie altfel.* Treaba noastră e de-a ne pătrunde de această lege universală de cauză și efect, de-a descoperi legile naturale, de-a ne supune lor, dacă dorim cea mai bună viață pentru noi și pentru urmașii noștri.

82. — *Sancțiunile morale sunt oare drepte?*

Sancțiunile morale, cari produc neapărat, după act, îmbunătățirea sau pierzania individului, sunt foarte drepte. Dar sancțiunile morale cari produc bucuria sau remușcarea nu prea sunt, pentrucă „conștiința" atârnă de individ. Nu totdeauna cel mai vinovat e cel care sufere mai mult, și se întâmplă ca remușcarea pentru o greșală ușoară să fie mai adâncă decât remușcarea pentru o greșală gravă, remușcarea fiind proporțională cu senzibilitatea individului, cu priceperea greșalei săvârșite.

83. — *Sancțiunile legale sunt oare drepte?*

Fiind cu neputință de determinat gradul de responsabilitate al acuzaților, e greu de proporționat pedeapsa cu greșala. De altminteri, s'a admis a se impune o pedeapsă pentru a împiedica pe acuzat de-a mai păcătui, pentru a înfricoșa pe alții cari ar fi ispitiți de-a face rău, pentru buna pază a societății.

Se poate întâmpla să fie pedepsiți chiar și niște nevinovați. Cât privește răsplătirile, ca decorațiile, premiile de virtute, și așa mai departe, astea sunt prea adesea prilej de vanitate, de intrigi josnice și rare ori se dau celor mai merituoși.

84. — *Sancțiunile opiniei publice sunt oare drepte?*

Stima, admirația sau, dimpotrivă, disprețul pe care-l inspirăm altora au oarecare valoare. Cu toate astea lumea se înșală adesea, și, adesea, nu cunoaște măsura.

85. — *Trebuie oare de făcut Binele din pricina Sancțiunilor?*

Nu: a face Binele în vederea unei răsplătiri sau pentru a înlătura o pedeapsă e un grad foarte inferior de moralitate. Trebuie să facem Binele din demnitate personală, din iubirea dreptății și a datoriei, din iubirea pentru alții, din solidaritate, cum s'ar chiema, din iubirea Frumosului și a VIEȚEI.

DESPRE CASATORIE

86. — *Cari-s condițiile unei Căsătorii fericite?*

Căsătoria, pentru a fi fericită, trebuie să fie făcută din consimțimânt mutual, din alipire, din stimă, din admirație, din potrivire de sentimente și de ideal. Căsătoria nu trebue făcută niciodată cu ușurință.

87. — *Care-i Scopul Căsătoriei?*

Dezvoltarea deplină a ființei, și, acea mare responsabilitate, continuitatea rasei. De luat aminte, *curat din dreptate*, de a transmite copiilor noștri sănătate, inteligență, înclinări morale, pentru a forma o generație armonios dezvoltată și fericită.

88. — *Cari-s datoriile dintre soți?*

Datoriile dintre soți sunt:

Respectul.

Sinceritatea.

Increderea.

Ajutorul mutual.

Multă bunătate, multă răbdare, multă îngăduire: a se uita pe sine pentru celălalt, va fi totdeauna cel mai bun mijloc de fericire.

89. — *Cari-s datoriile Părinților față de copii?*

Datoriile părinților față de copii incep cu mult înainte de nașterea acestora. Și asta nu numai perfecționându-se părinții pe sine, ci studiind tot ce se referă la arta de-a crește copiii, atât din punct de vedere fizic cât și din punct de vedere intelectual și moral, ca psihologie.

Odată copilul născut, părinții vor trebui să-i deie toate îngrijirile cu putință. Incă din leagăn faptele părinților, vorbele lor, gesturile lor, vor trebui să contribuie să dezvolte în copil toate însușirile bune. *Să nu se uite niciodată că pilda este cel mai bun povățuitor.*

Părinții își vor trata toți copiii, deopotrivă, *cu cea mai deplină egalitate*. Nu-și vor îngădui *niciodată* de-a răspunde prin vre-o minciună la întrebările lor. Vor stabili puține opreli, dar astea odată stabilite, după o matură chibzuință, vor fi nestrămutate ca și legile naturale.

Părinții vor fi și stăpânii și prietenii copiilor lor. Se vor interesa de dezvoltarea lor intelectuală, de petrecerile lor: vor supraveghea prieteniile copiilor lor, lecturile lor.

Prin toate aceste mijloace părinții vor căuta să formeze niște indivizi nobili și luminați, cari să poată lucra la dezvoltarea omenirei și dânșii, la rândul lor.

90. — *Cari-s datoriile copiilor față de Părinți?*

Părinții noștri au făcut pentru noi multe sacrificii: ne-au îngrijit la boală, de multe ori s'au lipsit de buna-stare pentru a ne crește cât mai bine. De aceea se convine să-i iubim cu duioșie, să le fim recunoscători, să facem tot ce putem pentru a le înlătura grijile, supărările, și pentru a-i face fericiți. Trebuie să-i respectăm pentru toate jertfele făcute pentru noi cu plăcere, și pentru experiența vieței ce-o au. Trebuie să ne supunem celor câteva legi rânduite de ei pentru binele nostru. Părinții sunt povățuitorii și prietenii noștri firești. In sfârșit, mai târziu, îi vom îngriji la rândul nostru cu acelaș devotament, după cum ne-au îngrijit ei, și-i vom ajuta și bănește, la trebuință.

DESPRE MOARTE

91. — *Ce este Moartea?*

Moartea este oprirea activităţilor cari caracterizează viaţa şi disocierea, cu alte cuvinte despărţirea elementelor cari ne alcătuiesc corpul.

92. — *Dece are loc Moartea?*

Incetul cu încetul energia corpului se istoveşte, încetul cu încetul organele se uzează, şi e cu neputinţă să fie altfel, aşa că vine o vreme când bătrânul, bolnavul, încetează cu totul de-a mai lucra. „Moare", lăsând loc celor tineri şi viguroşi. Moartea e necesară pentru ca VIAŢA să poată continua în toată activitatea ei maximă. Moartea individuală este o condiţie a VIEŢEI eterne, căci Cosmosul îşi reia *ionii* cari alcătuesc corpurile pentru a face din ei alte grupări.

93. — *Care trebuie să fie atitudinea noastră în faţa Morţei?*

Trebuie să primim moartea cu linişte şi demnitate fiindcă moartea este o funcţie naturală, a cărei necesitate o înţelegem. Moartea e sacrificiul nostru suprem faţă de această *Viaţă* la care am contribuit cu bună ştiinţă şi care a fost un izvor de bucurii pentru noi.

De altminteri dorinţa de a trăi, atât de vie la tineri, scade la bătrâneţe, şi bătrânul adoarme în Marele Tot, după cum adormim seara, după o zi bine îndeplinită.

c. 991. Institut de Arte Grafice „LUPTA" N. Stroilă, Bucureşti.

Lumina Asiei sau marea renunţare
Din englezeşte de Grigore Goilav
Ediţie nouă, fundamental revăzută şi adnotată în comparare cu versiunea franceză a lui **Leon Sorg**
de P. MUŞOIU
Lei 40.—

EDOUARD SCHURÉ
DIN ISTORIEA TAINICĂ A RELIGIILOR
ISUS
în romîneşte de P. MUŞOIU
Lei 30.—

EUGÈNE HINS
O călătorie pe lumea cealaltă
RAIUL — IADUL — PURGATORUL — LIMBURILE
DUPĂ SFIRŞITUL LUMEI
în romîneşte P. MUŞOIU
Lei 20.—

Amorul entuziast
ie mai sublim de cît înţelepciunea.
BANCHETUL sau DESPRE AMOR
de PLATON
şi
BANCHETUL
de XENOFON
în romîneşte de P. MUŞOIU
Lei 40.—

PREMERGATORI ANARHISTI
DIOGENE — SPARTACUS
de LOUIS COMBES
EBOU-ALA-EL-MUARRI
de Dr. ABDULLAH DJEVDET
în romîneşte de P. MUŞOIU
Lei 10.—

c. 991.—Tip. „Lupta" N. Stroilă, Calea Victoriei 101

Din Biblioteca „REVISTEI IDEEI"

P. Mușoiu și *P. Zosin:* Mișcarea socială, complectă	200.—
— „Revista Ideei", 15 colecții, dela 1—150 . .	1500.—
Aristofan: Lizistrata	10,—
Edwin Arnold: Lumina Asiei	40.—
Paul Berthelot: Evanghelia Bunei Vestiri . . .	5.—
August Boyer: Evoluția Substanței	10.—
Th. Carlyle: Răzvrătirea Femeilor	5.—
Chateaubriand: Suflete înfocate	20.—
E. Coeurderoy: Zile de pribegie	5.—
E. Coeurderoy-Florian: Wilhelm Tell	10.—
L. Combes și *D-r Djevdet:* Premergători Anarhiști	10.—
M. Delbende: Catechism de Morală Rațională . .	10.—
M. Deshumbert: Morala Naturei	40.—
C. Dimitrescu-Iași: Maragna sau nevoia de hrană	5.—
Gustave Ethber: Spovedania unui duhovnic . . .	20.—
D-na Gatti Gamond: Despre îndatoririle femeilor	100.—
Eugène Hins: O călătorie pe lumea cealaltă . .	20.—
Paraf Javal: Ce știm despre lume	20.—
— *Drepturile omului:* cele adevărate și cele false	40.—
P. Kropotkin: Către Tineri	5.—
— Din Marea Revoluție Franceză	10.—
— Rolul istoric al Statului. Statul Modern . . .	40.—
— Unde poate ajunge agricultura	20.—
M. Maeterlinck: Datoria noastră cea socială . .	5.—
E. Malatesta: Intre țărani	10.—
P. Mușoiu: Orientări	40.—
M-me Noro: Vae Victis: Memoriile unei deținute	10.—
Platon-Xenofon: Banchetul sau despre Amor . .	40.—
Plutarc: Licurg	5.—
Han Ryner: Mic Manual Individualist	10.—
Victor Roudine: Max Stirner	5.—
Safir: Cartea vieței și Cenzorul iei	10.—
I. Sagnol: Egalitatea sexelor	20.—
Saint-Auban: Istoriea socială la Palatul Justiției .	40.—
Edouard Schuré: ISUS	30.—
Seneca: Despre mânie	40.—
G.-Eug. Simon: Societățile creștine	5.—
I. Șarvary: Bucăți din viață, *poeme traduse* . .	5.—
Cornelia Ștefănescu: De Profundis	5.—
Stanislav Tomici: Calea la adevăr	10.—

Cererile, însoțite de cost, *se fac:*

Diriguitorului Bibliotecei „REVISTEI IDEEI",

P. MUȘOIU, 28, Strada Fluerului, — București.